

TARTU ÜLIKOOLI NARVA KOLLEDŽ
ÜHISKONNATEADUSTE LEKTORAAT

Artjom Golubev

SPORDIRAJATISED KUI AVALIK HÜVE KOHTLA-JÄRVE LINNA NÄITEL

Lõputöö

Juhendaja lektor Aet Kiisla

NARVA 2016

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, põhimõttelised seisukohad, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

.....

/töö autori allkiri/

SISUKORD

SISSEJUHATUS	3
1. AVALIK HÜVE JA SELLE TAGAMINE KOHALIKU OMAVALITSUSE TASANDIL	5
1.1 Avalik hüve	6
1.2 Klubiline hüve	10
1.3 Liikumisharrastus ja selle reguleerimine kohaliku omavalitsuse tasandil	11
2. LIIKUMISHARRASTUSE VÕIMALDAMINE KUI AVALIKU HÜVE PAKKUMINE KOHTLA-JÄRVE LINNAS	15
2.1 Kohtla-Järve linna lühitutvustus.....	15
2.2 Olemasolevate spordirajatiste lühitutvustus	17
2.3 Kehtiva õigusliku raamistiku lühitutvustus	18
3. LIIKUMISHARRASTUSE VÕIMALDAMINE KOHTLA-JÄRVE LINNAS ERINEVATE SPORDIGA SEOTUD INIMESTE SILMADE LÄBI.....	22
KOKKUVÕTE	30
KIRJANDUS	32
SUMMARY	33
LISAD	35
Lisa 1. Kohtla-Järve spordirajatiste nimekiri	35
Lisa 2. Intervjuude jaoks põhiküsimuste nimekiri	39

SISSEJUHATUS

Selleks, et edukalt tegeleda tervisespordiga, ei ole enam vaja osaleda spordiseltsis ega käia spordiklubis. Spordiinfo kättesaadavuse kõrval on oluliseks kujunenud ka aja hind, mis on inimestel väga kõrge. Inimesed ei saa enam nii palju kulutada oma aega näiteks jõusaalis, trennides või spordiklubis käimiseks just rangelt määratud ajal. Seda tõestavad ka Statistikaameti ajakasutuse uuring, mille järgi 57% mehi ja 64% naisi spordivad ilma üheski spordiklubis käimata (Kommel 2012). Tänapäeva inimesed sisustavad oma aega spordiga enam mitte vastavalt spordiklubis kehtiva treeninguplaani järgi, vaid vastavalt tekkinud sportimisvõimalusele.

Iseseisev spordiga tegelemine nõuab ka teatud tingimuste olemasolu, et see sportimine oleks tervislik. Näiteks maantee ääres jooksmine on heitgaaside pärast tervisele kahjulik (Eesti Arst 2007; 86 (6):403) ning mõnede autojuhtide pärast ka elule ohtlik. Sama situatsioon on võistkonnamängudega, mis on veel nõudlikumad koha suhtes, kuna mängijate vahel on rohkelt füüsilist kontakti ning mängija tähelepanu on suunatud mängusituatsiooni läbimisele, mitte sellele, kuhu ta astub, hüppab või maandub. Mittesobiv plats on väga tihti tõsiste vigastuste põhjuseks. Korralike, sportimistingimustele vastavate spordirajatiste kasutamine on tervisespordi lahutamatu osa, kuid kui kättesaadavad need spordirajatised tavalisele Kohtla-Järve elanikule, kes soovib tegeleda spordiga iseseisvalt?

Antud lõputöö autor näeb probleemi selles, et Kohtla-Järve linnas olemasolevaid spordirajatisi, mis vastavad sportimistingimustele, on võimalik kasutada vaid organiseeritud spordiga tegelevatel inimestel. Niinimetatud üldkasutatavad spordiplatsid omakorda peamiselt ei vasta nõuetele ja on sportimiseks mittesobivad.

Lõputöö eesmärgiks on poolt- ja vastuargumentide kaardistamine spordirajatiste avalikul kasutamisel.

Lõputöö autor soovib leida vastuseid järgmistele küsimustele:

1. Millised võimalused on Kohtla-Järve linnas organiseeritud ja organiseerimata spordiga tegelemiseks?
2. Mis tingimustel on võimalik kasutada Kohtla-Järvel olemasolevaid spordiobjekte?

3. Kas spordirajatis on avalik hüve?
4. Kuidas Kohtla-Järve linn toetab oma kodanikke, kes tegelevad organiseeritud spordiga ja kuidas neid, kes tegelevad spordiga iseseisvalt?
5. Kuidas on peegeldatud organiseeritud ja organiseerimata spordi areng Kohtla-Järve linna arengukavas?
6. Kas spordi toetamissüsteem kohaliku omavalitsuse Kohtla-Järve tasandil areneb inimeste vajadusega ja elu progressiga kooskõlas?

Ülalmainitud küsimustele vastuste leidmiseks vaatab autor üle avaliku hüvega seotud teooriat ja teadlaste seisukohti, teeb Kohtla-Järve linnas kehtivate õigusaktide ülevaate ning püstitatud eesmärgi saavutamiseks kasutab ekspertintervjuud Kohtla-Järve spordieluga seotud inimestega (spordiklubide juhid, spordispetsialistid, spordiharrastajad). Autor püüab käsitleda probleemi võimalikult paljudest vaatenurkadest.

Lõputöö on otseselt seotud õppetöö jooksul autori poolt läbitud praktikatega ning osaliselt põhineb nende käigul läbi viidud miniuuringutel ja töökogemustel. Tuginedes esimese praktika raames tehtud miniuuringule tehakse ülevaade, mis tingimustel tegutsevad spordiklubid tänapäeval ja kuidas linn toetab nende tegevust. Sporditoetamise süsteem seostatakse Kohtla-Järve linna struktuuriga.

Käesoleva lõputöö teema valikul oli autori jaoks määrav asjaolu, et autori tänapäevased töökohad on otseselt seotud laste- ja noortespordiga ning selle populariseerimise ja arengu probleemide uurimine on vajalik edaspidise eduka tegevuse planeerimiseks.

Lõputöö koosneb kolmest osast. Esimeses osas lõputöö autor vaatab üle valdkonnaga seotud teadlaste seisukohti. Töö teine osa põhineb Kohtla-Järve linnas kehtivatel õigusaktidel. Kolmandas osas autor kirjeldab uurimistöö protsessi ja selle tulemuste alusel teeb järeldusi ja kokkuvõtteid.

1. AVALIK HÜVE JA SELLE TAGAMINE KOHALIKU OMAVALITSUSE TASANDIL

Kaasaegne demokraatlik ühiskond jaguneb kolmeks sektoriks – avalik sektor ehk demokraatlik riigivõim, ärisektor ehk vaba turumajandus ja kolmas sektor ehk valitsusvälised mittetulundusühingud (organisatsioonid) ning aktiivsed kodanikud (eraisikud), kes moodustavad kodanikuühiskonna. Avalikku sektorit defineeritakse mitmeti. Üldiselt võib avalikku sektorit nimetada valitsussektoriks, mille moodustavad erinevad valitsusüksused, mida kokku nimetatakse üldvalitsuseks. Selle hulka kuuluvad: keskvalitsus (Eestis Riigikogu ja ministeeriumid); kohalikud omavalitsused (linna- ja vallavalitsused); muud maksustamise või valitsemiskulutustega tegelevad institutsioonid (maksuamet ja mitmed eelarvelised fondid, nt. Kultuurkapital, Haigekassa Sotsiaalkindlustusamet). Avaliku sektori funktsioonid on üldjoontes järgmised:

- majanduse õiguslik reguleerimine (sh. vaba konkurentsi tagamine),
- majanduskasvu ja stabiilsuse tagamine (inflatsiooni ja tööpuuduse vastane poliitika, välismajandusliku tasakaalu saavutamine, jms.),
- võrdsuse tagamine tulude ümberjaotamise teel;
- avalike kaupade pakkumine ja välismõjude korvamine;
- kindlustusteenuste pakkumine (sotsiaal- ja pensionikindlustus, ravikindlustus jm.) (Parts 2005).

Loetelu kolm viimast funktsiooni on aluseks nn. Heaolumajanduse kontseptsioonile, mis hõlmab nii ressursside efektiivset kasutamist hüviste tootmisel, sotsiaalset õiglust hüviste jaotamisel kui ka ühiskonnaliikmete turvalisust (Parts 2005).

Maailma parimad ja meile hetkel vajalikumad asjad antakse meile tasuta. Seda kuuldes kujundame endale igasuguste hüvede pika nimekirja. Selle nimekirja mõned hüved annab meile loodus: jõed, mäed, rannad, järved ja ookeanid. Nimekirja teised hüved annab meile avalik sektor ehk kohalik omavalitsus, milles me elame: mänguplatsid, tänavalgustus ja pargid. Igal juhul nende hüvede tarbijad ei maksa otseselt hüvede eest midagi, kuid maksavad kaudselt läbi maksude.

Dinara Muhhamadijeva väidab, et avalike hüvede olemasolu tagamine ja rahvale kasutamiseks esitamine oli juba antiikriikides üks riiklikuse eksisteerimise

põhiprintsiipidest. Oma kodanike turvalisuse kaitse, tervishoid ja muud hüved vormistasid ajalooliselt avalike hüviste nimekirja. Nende hüvede tagamise olulisus ja samal ajal rahva nõudlikkus nende hüvede vastu aja jooksul ja riikliku arengu käigus aina kasvas. Nüüd avalikud hüved on ühiskonna lahutamatu osa (Muhamadijeva 2013:112).

Üks kümnest majandusliku teooria printsiipidest räägib, et valitsus omab võimalust sekkuda turu funktsioneerimisesse ja muuta paremaks selle turu tulemusi (Mankiw, Taylor 2013:31). Kui pakutaval hüvel puudub hinnasilt, ei saa eraturud garanteerida, et see hüve toodetakse ja tarbitakse optimaalses koguses. Sellisel juhul riigi poliitika võib oma tegevusega parandada turu puudusi ja tagada majandusliku heaolu kasvu (Mankiw, Taylor 2013:220).

Tänapäeval peaaegu kõikides arenenud riikides on tegemist segamajandusega. Segamajanduses turul on ainult osaline roll majanduse põhiküsimuste otsustamises. Mõiste „segamajandus” omab mitu definitsiooni, kuid üldiselt võib seda nimetada majandussüsteemiks, kus turumajanduse elementidega koos toimib ka tugev riigivalitsuse sektor ja kus riik sekkub rohkem või vähem majandusellu (Sidorovitš 2001:53). Alati on kaupu ja teenuseid, mille tootmise eest peab hoolitsema valitsus ja milleks on näiteks avalikud kaubad või avalikud hüved.

1.1 Avalik hüve

Selleks et paremini aru saada, mis tähtsus omab tegelikult väljend „avalik hüve“ tuleb esialgu läbi vaadata kõik hüvede liigid. Harvardi Ülikooli majandusteaduse professor ameeriklane Nicholas Gregory Mankiw ja teine Ameerika majandusteadlane Mark P. Taylor oma raamatus „Economics“ toovad välja kaks põhiomadust mida peab käsitlema erinevate kaupade või hüvede iseloomustamiseks või läbi vaatamiseks: hüve välistamatus ja konkurentsitus (Mankiw, Taylor 2013:221).

Ameerika teadlastega on täiesti nõus ka Eesti ajaloolane ja filosoof Eva Piirimäe, kes väidab, et avalikke hüvesid muudest hüvedest eristavad omadused on:

- välistamatus [„non-excludability“]. Hüve kasutamist ei saa valikuliselt välistada kellegi (isegi mitte selle eest mittetasunute) jaoks
- konkurentsitus [„non-rivalry“]. Hüve kasutamine kellegi poolt ei vähenda selle kättesaadavust teistele

Kasutades need kaks kriteeriumit Mankiw ja Taylor jagavad hüvesid neljaks rühmaks:

- Erahüved, millistes on olemas välistatavuse ja konkurentsuse omadused. Erahüve võib vaadelda jäätise näitel. Omades jäätist saate te välistada selle kasutamist teiste isikute poolt. Jäätis on ka konkurentsuse objektiks, kuna kaks või rohkem inimest konkureerivad jäätise nautimise eest ja need, kes kaotavad konkurentsivõitluses jäävad ilma jäätiseta.
- Avaliku hüve puhul ei ole võimalik vältida selle kasutamist teiste isikute poolt ega ole võimalik konkureerida teistega selle eest, kuna avaliku hüve kasutamine ühe isiku poolt ei vähenda teiste isikute kasutamisevõimalust. Näiteks riigikaitse: kaitstud on kõik ühiskonna liikmed ja selle tõttu, et üks kodanik on kaitstud, ei vähene teise kodaniku turvatunne.
- Ühised ressursid on välistamatud, kuid omavad konkurentsuse omadust. Näiteks kala maailmaookeanis: kui üks inimene püüab kala, siis tegelikult teisele jääb vähem – nad konkureerivad suurema koguse nimel, kuid, arvestades ookeani suurusega, kala püüdmine ühe isiku poolt ei välista kala püüdmist teise poolt. Sama olukord on ühishüvedega riigi või kohaliku omavalistuse tasandil.
- Kui hüve kasutamist saab välistada, kuid konkurentsitus ilmneb täiel määral, siis tegemist on loomuliku monopoliga, nagu näiteks tuletõrje. Erinevate meetmetega saab sekkuda tuletõrje töösse, kuid tuletõrje jätkab oma tööd, kuna turul puudub teine organisatsioon, kes samuti hakkaks tulekahjusid kustutama (Mankiw, Taylor 2013:221).

Teaduslikus kirjanduses on olemas mitu avaliku hüve definitsiooni. Üldkasutatav majanduslik sõnastik annab järgmise sõnastuse: „kaupade ja teenuste kogum mida pakutakse elanikkonnale tasuta riigi poolt ja riigi kulul“.

Võttes arvesse asjaolu, et avalikud hüved võivad olla rahastatud ka mitte ainult riigi poolt, siis D. Muhhamadijeva annab oma tõlgenduse mõistele „avalik hüve“ – kaupade ja teenuste kogum, mida pakutakse elanikkonnale tasuta huvitatud majandussubjekti poolt ja selle kulul“ ning kaardistab avalike hüvede omadusi:

- Hüve ühiskondlik kasulikkus. Hüve võib nimetada avalikuks ainult siis, kui ta rahuldab mingisuguse avaliku vajaduse
- Avalik hüve ei nõua maksmist tarbijate poolt
- Konkurentsuse puudumine avalike hüvede tarbimisel

- Ei ole tähtis, milline allikas rahastab avaliku hüve, tähtis on, et see hüve oleks ühiskonnale kasulik (Muhamadijeva 2013:113)

Vaatamata sellele, et ühishüvesid võib pakkuda mitte ainult riik, aga ka teine sellest huvitatud organisatsioon, ühishüvede pakkumine riigi poolt on vajalik mitmel põhjusel. Eelkõige sellepärast, et kuna nende hüviste tootmine ei too kasumit, siis erafirmad neid ei tooda. Ühishüved erinevad erakaupadest järgmiste omaduste poolest:

- konkurentsitu tarbimine (liiklusmärgid, lumest puhastatud tänav jne.);
- võrdne kättesaadavus kõigile (tänavavalgustus, politsei);
- üldjuhul pole võimalik eristada ühishüve tarbijaid mittetarbijatest (ilutulestik);
- ühishüve pakkumisega seotud kulud ei sõltu tarbijate arvust.

Erakaupade tootmist reguleerib hinnasüsteem. Ühishüvede struktuuri ja toodetavad kogused määrab riigivõim (parlament), mis toimib läbi majapidamiste poolt valitud esindajate. Peab toimima lihtne reegel: tavainimeste poolt valitud esindaja oma otsustel peab arvestama tavainimeste huvidega, kuid poliitikute motiivid otsuste langetamisel erinevad üksiku eratarbija eelistustest (kõigi valijate huvide üheaegne arvestamine, omakasu motiiv jm.). Demokraatlikes riikides võetakse otsused vastu tavaliselt enamushääletusel, kuid iga hääletaja lähtub ikkagi kitsalt oma erahuvidest. Üksikindiviidi suhtumise ühishüvedesse määravad tema eelistused, sissetulek ning vahendid, mille arvelt ühishüvede pakkumist finantseeritakse (Parts 2005).

Kuna avalik hüve ehk üldkasutatav hüve on hüve, mille tarbimine on konkurentsitu ja välistamatu, selle pakkumine olemasolevas koguses täiendavale tarbijale ei too kaasa lisakulusid ei avaliku hüvise pakkujale ega ka avaliku hüvise teistele tarbijatele. Sellele tuginedes võib nimetada veel kaks avaliku hüve omadust:

- Täiendavate tarbijate lisandumine ei pruugi tekitada vajadust täiendava hüviseühiku tootmiseks.
- Avaliku hüve olemasolul on seda võimalik kasutada ka neil, kes seda pole rahastanud (ei ole võimalik tarbimist välistada)(Õunapuu 2009).

Avalikku hüve mainib ka Tartu Ülikooli bakalaureusetöös „Kohalike omavalitsuste roll jäätmemajanduse korraldamisel“ Helina Uussalu (2007). Tema väitel avalikke hüviseid (ka üldkasutatavaid hüviseid) saab liigitada puhasteks avalikeks hüvisteks ja osalisteks üldkasutatavateks hüvisteks. Puhastel avalikel hüvistel on kaks olulist omadust – nende kasutamine ei ole normeeritav ning nende tarbimist on võimatu välistada. Normeeritud

kaup tähendab seda, et ainult üks inimene või mõned inimesed saavad seda kasutada. Kui kaup, teenus on normeerimatu, siis tähendab see seda, et seda saavad paljud inimesed korraga kasutada. Välistatavuse puhul on võimalik välistada potentsiaalset tarbijat ning välistamatus korral ei saa kasutajaid välistada. Eelpool toodud omadustele vastavad puhtad avalikud hüvised nt riigikaitse, majakas jne. Osalisel üldkasutatavatel hüvisel on hüvised, millel esinevad puhtade hüvistel omadused erineval määral. Näiteks on osaliselt üldkasutatavaid hüviseid võimalik normeerida, aga mitte välistada (kaabeltelevisioon, sild, ujula). Teisel juhul võivad üldkasutatavad hüvised olla välistatavad, aga mitte normeeritavad (kalastuskohad, haljasalad)(Uussalu 2007).

Antud väidet tunnistab ka Kaasani Ülikooli dotsent Julia Varlamova, kes liigitab oma õpikus avaliku sektori ökonoomika teemal avalikud hüved järgmiselt:

- Puhas avalik hüve – omab täiel määral välistamatust ja konkurentsituust (riigikaitse)
- Segatud (osaliselt) avalikud hüved – omadused on esitatud erineval määral:
 - Ühiskasutuse hüved – kõrg konkurentsus + madal välistatavus (avalikud kohad, pargid, väljakud)
 - Klubilised hüved – piiratud konkurentsitus + piiratud välistamatus (ujula, jõusaal)
 - Sotsiaalselt tähtsad hüved – ühiskasutatavus + välistatavus (haridus, kultuur)
 - Ülekoormatavad hüved – piiratud konkurentsitus + piiratud välistamatus (sillad, teed)
 - Kollektiivsed hüved – välistatavus + ühiskasutatavus (kaabel TV või internet) (Varlamova 2014:14).

Iseloomustades avalikke hüvesid J. Varlamova mainib ja selgitab lahti avaliku hüve mõistet Pareto-efektiivsuse abil, mis seisneb selles, et ressursikasutus on efektiivne, kui selle kasutusega suureneb vähemalt ühe inimese heaolu ning ei vähene teise inimese heaolu (Varlamova 2014:23). Kasutades seda terminit ning võttes arvesse avalike hüvede omadusi (välistamatus ja konkurentsitus), tuleb J. Varlamova järeldusele, et puhtad avalikud hüved on Pareto järgi efektiivsed ning puhta avaliku hüve kasutajate arvu kasv toob endaga kaasa ka selle hüve efektiivsuse kasvu (Varlamova 2014:14). Samal ajal võib järeldada, et antud reegel ei kehti segatud või osaliselt avalike hüve puhul, kuna välistamatus ja konkurentsitus seisnevad nendes erineval määral.

Võttes arvesse klubilise hüve omadusi ning tuginedes J. Varlamova poolt toodud klubilise hüve näitele „ujula ja jõusaal“, näeb lõputöö autor vajadust antud mõiste lahti seletada, kuna see on otseselt seotud lõputöö probleemiga ehk spordirajatiste avaliku kasutamisega.

1.2 Klubiline hüve

Ülal mainitud Kaasani Ülikooli dotsent Julia Varlamova, tuginedes tuntud USA majandusteadlase James McGill Buchanan Jr klubilise hüve uurimisele (An Economic Theory of Clubs, 1965), annab selle mõitse väga selgesõnalise definitsiooni. Tema sõnastuses klubiline hüve on segatud (osaliste) (vt ka Uussalu 2007) hüvede alaliik, mille tarbijad jagavad omavahel nii hüve tarbimisest tuleneva kasu kui ka tarbimisega seotud kulud ning alustades tarbijate teatud hulgast, kaotab hüve oma konkurentsituse omaduse (Varlamova 2014:18).

Oma raamatus „An Economic Theory of Clubs” (1965) James McGill Buchanan Jr nimetab klubilise hüve põhiomadust – tarbijatel on võimalus, kandes mõistlikke kulusid, vähemalt osalisel määral välistada hüve tarbimist nende arvates ebasoovitavate tarbijate poolt. Samal ajal, kuna tegemist on ikkagi avaliku hüvega, J. Buchanan nimetab antud hüve liigi tarbijaks kõiki ühiskonna liikmeid. Klubilise hüve põhiprobleemiks J. Buchanani arvamusel on selle hüve ülekoormus, mis juhtub, kui hüve kasutamine (tarbijate arv) jõuab oma piirini. Ülekoormuse puhul Pareto-efektiivsuse reegel enam ei kehti ning sellepärast J. Buchanan pani endale ülesandeks leida reegel, mille järgi saaks leida klubilisele hüvele optimaalse tarbijate arvu, mille puhul kehtiks Pareto-efektiivsuse reegel. Uurides antud küsimust, jõudis J. Buchanan järeldusele, et iga konkreetse hüve kohta tuleb leida sõltuvus kolme koostisosa vahel – kulud, kvaliteet ja tarbijate arv. Samal ajal rõhus ta just tarbijate arvule ja mittetarbimise mahule, kuna tegemist on avaliku hüvega, mis peab heaolu tekitama võimalikult suurel inimrühmal.

Üldistades uuritud materjali võib järeldada, et klubiline hüve on avaliku hüve alaliik, mis hakkab eksisteerima siis, kui mingisuguse puhta avaliku hüve kasu iga indiviidi puhul hakkab mingil põhjustel langema. Kõige sagedamaks põhjuseks on hüve ülekoormus (liiga palju tarbijaid üheaegselt). Sel juhul kehtestatakse teatud reeglid, nt tasu, mis piiravad antud hüve kasutamist sellest mittehuvitatud inimeste poolt – kui inimesel on

kohustus millegi eest maksta, siis vaatamata tasu suurusele ta mõtleb mitu korda, kas on seda asja või hüve talle tegelikult vaja. Antud inimese omadus aitab vabastada ülekoormatud hüve tõeliselt huvitatutele. Samal ajal hüve ei muutu suletuks. See säilitab oma kättesaadavuse kõikidele, kuid on kättesaadav teatud tingimustel.

1.3 Liikumisharrastus ja selle reguleerimine kohaliku omavalitsuse tasandil

Ülaltoodule tuginedes võib avaldada, et mõiste „avalik hüve“ on tihedalt seotud mõistega „avalik teenus“. Antud mõistet iseloomustavad nii välistamatus ja konkurentsitus kui ka universaalne kättesaadavus, raskesti mõõdetavus, väike individuaalne valikuvõimalus ja turutõrge (Dolenko, 2009:5). Avalike teenuste osutamine on kohalikule omavalitsusüksusele täitmiseks pandud nii kohaliku omavalitsuse korralduse seadusega (KOKS § 6) kui ka muude seadustega, näiteks Sotsiaalhoolekande seaduse § 5 või Rahvatervise seaduse § 10, mis paneb omavalitsusüksusele täitmiseks järgmised ülesanded:

- tervisekaitsealaste õigusaktide täitmise korraldamine ja nende järgimise kontrollimine kohaliku omavalitsuse maa-alal
- elanikkonna haiguste ennetamisele ja tervise edendamisele suunatud tegevuse korraldamine kohaliku omavalitsuse maa-alal (RTerS §10)

Tervise Arengu Instituudi Tervise edendamise osakonna juhataja Tiia Pertel ja PRAXISi tervise analüütik Laura Aaben, tuginedes Rahvastiku tervise arengukavale 2009-2020 ja Tervise Arengu Instituudi andmetele defineerivad tervise edendamisele suunatud tegevusi järgmiselt:

- Kohalikes ühtekuuluvustunde kasvatamine, kaasamine
- Kohalike võrgustike tugevdamine
- Kohalike spetsialistide ja elanike teadmiste ja oskuste parandamine
- Elanikele vajalike sotsiaal- ja terviseteenuste korraldamine
- Huvitegevuse ja liikumisharrastuse võimaldamine
- Turvalisuse parandamine, suurendamine
- Mitmekülgsete toitumisvõimaluste soodustamine
- Uimastite kättesaadavuse piiramine (Tervise Arengu Instituudi andmed)

Antud nimekirjas leidub mõiste „liikumisharrastus“. Ülaltoodule tuginedes võib järeldada, et liikumisharrastuse võimaldamine kohalikul tasandil on avalik teenus ehk avalik hüve, mille pakkumine on kohalikule omavalitsusüksusele seadusega määratud ülesanne. Selleks, et paremini aru saada, milles see ülesanne konkreetsetl seisneb, tuleb esialgu defineerida mõistet „liikumisharrastus“ ja siis vaadelda selle üldist regulatsiooni kohaliku omavalitsuse tasandil.

Tartu Ülikooli Narva Kolledži tudeng Julia Šeremetova, tuginedes Liikumisharrastuse arengukavale 2011-2014, mainib oma lõputöös, et sport jaguneb kolmeks koostisosaks: liikumisharrastus, harrastussport ja saavutussport ehk tippспорт. Liikumisharrastuse all mõistetakse strateegilises arengukavas kehalist koormust andvat ja seeläbi kehalist vormisolekut taotlevat või meelelahutuslikku liikumist ning sportlike kehaliste harjutuste sooritamist (Šeremetova, 2014:5).

Tallinna Ülikooli Loodus- ja terviseteaduste instituudi emeriitprofessor Mait Arvisto arvab oma artiklis „Liikumisharrastus – meelelahutusest eluvajaduseni“, et liikumisharrastus haarab kehalise tegevuse vorme veel laiemalt kui tervisesport, sisaldades ka mitmesugust olmelist (mitte-sportlikku) aktiivsust (käimine, metsaandide korjamine, aiatöö jms) (Eesti Arst 2005; 84 (4):282).

M. Arvistoga on nõus Tartu Ülikooli kehakultuuriteaduskonna professor Lennart Raudsepp (Liikumine ja sport nr 1 2007:11), kes omakorda jagab liikumisharrastust kolmeks koostisosaks:

- Võistluslik liikumine, mille alla kuulub peamiselt sportliku suunitlusega treening, mis on kas organiseeritud või mitteorganiseeritud. Organiseeritud võistlusliku liikumise alla kuulub organisatsiooni või üksikisiku korraldatud treeningud ja võistlused. Selle liikumisharrastuse komponendi alla ei kuulu professionaalne sport. Mitteorganiseeritud võistlusliku iseloomuga liikumist harrastab inimene reeglina üksinda.
- Rekreatiivne liikumine, mille alla kuuluvad liikumise vormid, mis ei ole seotud võistlemise ja tulemuslikkuse parandamisele suunatud kehalise liikumisega. Nii võib näiteks harrastada matkamist looduses või kaljuronimist, mis annab piisava kehalise koormuse. Samas ei ole tema liikumisharrastus seotud teistega võistlemisega, küll aga sageli enda proovilepanemisega ning kehaliste võimete arendamisega.

- Töö- ja olmeliikumine, mis on kõige raskemini määratletav (ja ka mõõdetav) liikumisharrastuse vorm. Siia kuulub näiteks füüsilise iseloomuga töö, jalgsi või jalgrattaga tööle ja koju liikumine ning muu olmeliikumine, mis on seotud energiakuluga.

Selleks, et saada objektiivsemat pilti liikumisharrastusest, on vajalik arvestada kõigi kolme komponendiga (Liikumine ja sport nr 1 2007: 11).

Tuginedes ülaltoodud liikumisharrastuse iseloomustusele võib väita, et selle võimaldamine ja reguleerimine kohaliku omavalitsuse poolt on rohkem seotud võistlusliku ja rekreatiivse liikumistega, sest töö- ja olmeliikumist võimaldab ja reguleerib igaüks enda jaoks isiklikult.

Loogiline oleks väita, et liikumisharrastuse võimaldamine kohaliku omavalitsuse poolt seisneb füüsiliste (spordirajatised) ja mittefüüsiliste (rahalised toetused) tingimuste loomises võistlusliku ja rekreatiivse liikumisharrastusega teagemiseks. Liikumisharrastuste reguleerimine seisneb nende tingimuste kasutamist reguleerivate õigusaktide olemasolul. Ehk lihtsustades võib öelda, et võimalused spordiga tegelemiseks peavad olema tagatud ja reglementeeritud nii organisatsioonide kui ja üksikisikute jaoks sõltumata nende sportimise iseloomust.

Antud väidet toetas ka Viimsi vald, kus oli vastuvõetud Liikumisharrastuse ja spordi arengukava 2011-2014. Selles arengukavas kirjeldatakse liikumisharrastuse arengusuunasid – organisatsiooniline ja mitteorganisatsiooniline ning vald jääb püsima seisukohal, et antud valdkonnas paremate tulemuste saavutamiseks tingimused peavad olema tagatud mõlematele pooltele. Selle eesmärgi saavutamiseks Viimsi valla Liikumisharrastuse ja spordi arengukava nägi ette olemasolevate spordirajatiste korrastamist ja uute objektide ehitamist ning spordirajatiste kasutamisele andmist nii organisatsioonidele kui ka eraisikutele (Viimsi valla liikumisharrastuse ja spordi arengukava 2011-2014:8).

Sama seisukoht on ka Läänemaal, millel on koostatud maakondlik spordiarengukava. Antud arengukavas on üks eesmärkidest teha kättesaadavaks kõigile soovijatele tippspordiks, tervisespordiks, liikumisharrastuseks vajalikud tingimused ja võimalused. (Lääne Maakonna spordiarengukava 2013-2020).

Antud seisukohti õiglustab professor M. Arvisto, kes, tuginedes mitmetele uuringutele, väidab, et tänapäevane Eesti spordisüsteem toimib traditsiooniliselt - sihtrühmaks on andekam osa rahvastikust ning süsteem on tugevalt kreenis saavutusspordi poole. Tema väitel poleks õiglane ega vajalik hüüda „Lõpp tippspordile, elagu tervisesport!“, nagu seda tehti Soomes, vaid saavutusspordi kõrval on vaja arendada ja võimaldada ka harrastusspordiga tegelemist, selleks et kaasata võimalikult rohkem erinevaid sihtrühmasid (Eesti Arst 2005; 84 (4): 286).

Spordi arendamine Eesti maakondades, valdades ja linnades on toetatud Riigikogu poolt, kelle otsus „Eesti spordipoliitika põhialused 2030“ määrab arengu raamistiku ja suunad. Antud otsuse kohaselt Eestis peab arendama nii saavutussport kui ka tavaline liikumisharrastus. Otsuse punkti 5.6 järgi peab sporditaristu olema kõikidele kättesaadav.

2. LIIKUMISHARRASTUSE VÕIMALDAMINE KUI AVALIKU HÜVE PAKKUMINE KOHTLA-JÄRVE LINNAS

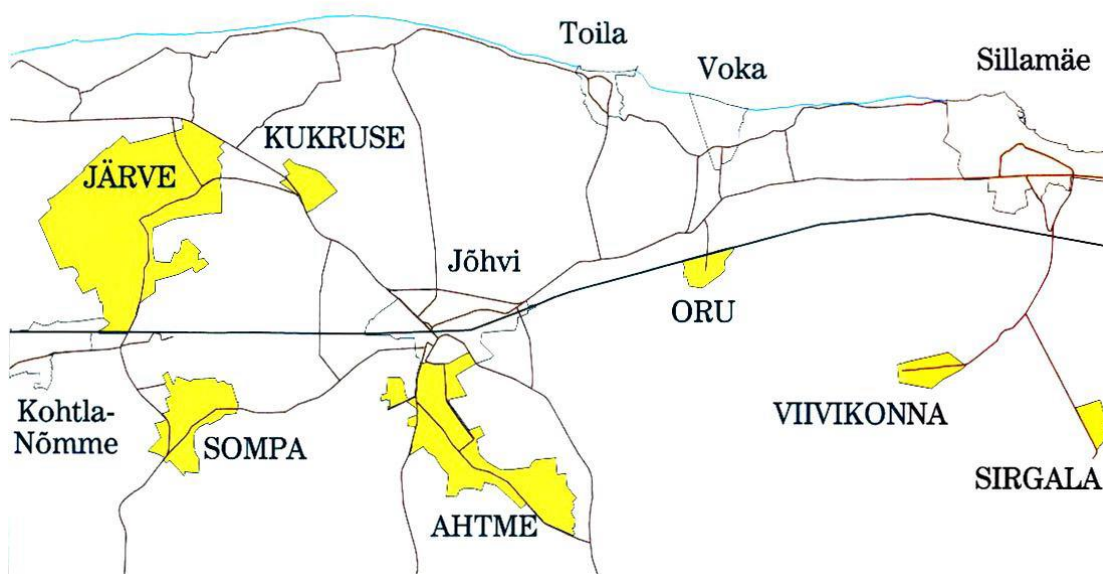
Kohaliku omavalitsuse üks kohustustest on avalike hüvede pakkumine oma elanikele. Töö esimeses peatükis uuritud materjali alusel liikumisharrastuse võimaldamine on üks avalikest hüvedest, mis peab olema pakutud ka Kohtla-Järvel.

Antud peatükis lõputöö autor lühidalt tutvustab Kohtla-Järve linna struktuuri ja igas linnaosas olemasolevaid spordirajatisi ning teeb ülevaate liikumisharrastuse võimaldamisega seotud õigusaktidest, mis hetkel kehtivad Kohtla-Järve linnas.

2.1 Kohtla-Järve linna lühitutvustus

Kohtla-Järve linna tekkele lõi soodsad eeldused 1916. aastal tegevust alustanud põlevkivitööstus, linnaõigused sai Kohtla-Järve aga alles 1946. aastal. Kohtla-Järve linna väljakujunemist on oluliselt mõjutanud põlevkivi ulatuslik kasutuselevõtt energeetikas ja keemiatööstuses ning suurte, keskkonda saastavate tööstusettevõtete ehitamine linnas. Tööstusettevõtete areng tõi kaasa võõrtööjõu massilise sissevoolu endistest liiduvabariikidest. Mainitud tegurid on enim mõjutanud Kohtla-Järve linna arengut, olles mitmete praeguste võimaluste-probleemide allikaks. Eesti taasiseseisvumisega kaasnenud haldusreform muutis Kohtla-Järve toonaseid piire ning kinnistas linna nüüdsed piirid. Kohtla-Järve linn koosneb praegu kuuest linnaosast: Järve, Ahtme, Sompa, Oru, Kukruse ja Viivikonna. Linn on geograafiliselt väga hajutatud, mistõttu linnaosade vahel liikudes tuleb läbida isegi teisi omavalitsusüksusi. Samuti on linnaosadevahelised vahemaad Eesti kohta väga suured – nt Järve linnaosast Viivikonnani on ca 40 kilomeetrit. Linna administratiivkeskus asub Järve linnaosas (Kohtla-Järve linna arengukava 2007-2016:8).

Joonis 1. Kohtla-Järve linnaosad (Kohtla-Järve linna arengukava 2007-2016:9)

Kohtla-Järvel elas 2016. a seisuga 35 928 elanikku. Statistikaameti andmete järgi elanikonnaarv väheneb igaastaselt ja välja näeb järgmiselt:

Taabel 1. Kohtla-Järve linna elanike arv aastates 2012-2016 (Statistikaamet)

Kohtla-Järve linn	
2012	38 373
2013	37 961
2014	37 198
2015	36 622
2016	35 928

Vastavalt Kohtla-Järve linna ülal mainitud arengukavale elanike arv seisuga 01.01.2013 linnaosade kaupa on järgmine:

- Järve – 17407 elanikku
- Ahtme – 17513 elanikku
- Oru – 1303 elanikku
- Sompa – 1045 elanikku
- Kukruse - 594 elanikku
- Viivikonna - 170 elanikku (sh Sirgala)

2.2 Olemasolevate spordirajatiste lühitutvustus

Selleks, et paremini aru saada, missuguseid võimalusi ja tingimusi liikumisharrastusega tegelemiseks pakub Kohtla-Järve linn oma elanikele, tuleb lähemalt tutvuda linnas olemasolevate spordirajatistega. Lähtudes eelmises alapaetükis toodud kaugustest linnaosade vahel ja nendes linnaosade elanikkonna suurustest võib eeldada, et igas linnaosas peab kohaliku omavalitsuse poolt olema tagatud mingisugune sportimisvõimalus.

Spordirajatiste loetelu koostamise aluseks on võetud Eesti Spordiregistri spordirajatiste nimekiri. Spordirajatised on reastatud asukoha järgi ning nimekiri näeb välja järgmiselt: nimekirjas on 40 objekti, kusjuures puuduvad hoovides asuvad spordiplatsid, mille arv on kokku üle 20, kuna nende seisundid ei vasta spordiregistri nõuetele ning sportimine nendel platsidel võib olla ka tervisele ohtlik (vt Lisa 1).

Võrreldes teiste suuremate omavalitsusüksustega nagu Narva - 58204 elanikku (Narva arvudes 2015:3), Rakvere - 15747 elanikku (Statistikaamet) ja Tartu - 93678 elanikku (Statistikaamet) tulevad välja järgmised tulemused:

- Narvas on 44 spordiobjekti, mis tähendab, et ühe objekti kohta on 1322 inimest.
- Tartus on 111 spordiobjekti, mis tähendab, et ühe objekti kohta on 844 elanikku
- Rakveres on 30 spordiobjekti, mis tähendab, et ühe objekti kohta on vaid 524 elanikku
- Kohtla-Järve tulemus on 898 inimest objekti kohta.

Analüüsides ülaltoodud nimekirja paistab kohe silma, et sportimiseks ja liikumisharrastusega tegelemiseks sobivad ja spordiregistrisse kantud platsid on olemas vaid kahes linnaosas – Järvel ja Ahtmes. Ülejäänud 4 linnaosa, kus elab 3112 inimest, ei oma vastavalt Spordiregistri andmetele oma territooriumil spordirajatisi. See tähendab, et kaheksal protsendil Kohtla- Järve elanikkonnast puudub võimalus tegeleda spordiga oma elukoha läheduses asuval ja nõuetele vastavatel spordiplatsidel. Iseenesest antud number ei ole nii suur ning nende linnaosade elanikud võivad kasutada Järve ja Ahtme linnaosades asuvaid spordirajatisi. Samal ajal kui võtta arvesse varem nimetatud kaugused linnaosade vahel, selgub, et elukohast nii kaugel asuva spordiobjekti kasutamine tekitab inimestele rohkem ebamugavusi kui kasu.

Kui võtta arvesse spordirajatiste ja ainult suuremate linnaosade elanikkonna arvud, tuleb välja, et iga spordiobjekti kohta on 873 inimest, mis on isegi 1.6 korda parem kui Eesti pealinnas Tallinnas, mille tulemus on 1412 inimest iga objekti kohta. Üsna hea tulemus võrreldes teistega, välja arvatud Rakvere. Samal ajal antud võrdlus ei arvesta objektide seisunditega, mahtuvustega ja muude eriliselt tähtsamate faktoritega nagu näiteks asukohad ja pakutavate võimaluste kättesaadavus elanikele majanduslikus ja seaduslikus aspektis. Kusjuures liikumisharrastus erineb tippspordist just selle poolest, et liikumisharrastusega saab tegeleda enda jaoks mugavas kohas ka väljaspool spordirajatisi – parkides, kergliiklusteedel ning isegi metsades. Kohtla-Järvel on need võimalused tagatud – on olemas korrastatud linnapark, kergliiklustee, mis ümbritseb linna ja mis viib läbi Jõhvi Ahtme linnaosasse. Plaanis on ka metsapargi rekonstrueerimine.

Lõputöös avaldatud probleemi tõendamiseks tuleb vaadelda just viimast niinimetatud seaduslikku aspekti ehk kuidas Kohtla-Järve linnas on seaduslikult reguleeritud spordirajatiste kättesaadavus elanikkonnale.

2.3 Kehtiva õigusliku raamistiku lühitutvustus

Lõputöö autor väidab, et spordirajatiste kui avaliku hüve pakkumine kohaliku omavalitsuse poolt oma elanikkonnale on teatud määral piiratud. Selleks, et antud väidet seaduslikult toetada, tehakse antud alapeatükis ülevaade Kohtla-Järvel hetkel kehtivate ja probleemiga seotud õigusaktidest. Õigusaktid olid võetud Kohtla-Järve ametlikust dokumendiregistrist, seega on nad kõigile kättesaadavad ja avatud. Õigusaktide ülevaate põhieesmärgiks on vastata järgmistele uurimisküsimustele:

- Mis tingimustel on võimalik kasutada Kohtla-Järvel olemasolevaid spordiobjekte?
- Kuidas Kohtla-Järve linn toetab oma kodanikke, kes tegelevad organiseeritud spordiga ja kuidas neid, kes tegelevad spordiga iseseisvalt?
- Kuidas peegeldub organiseeritud ja organiseerimata spordi areng Kohtla-Järve linna arengukavas?

Lõputöö autor on arvamusel, et ülevaadet oleks kõige mõistlikum alustada mainitud küsimuste nimekirja lõpust, kuna kohaliku omavalitsuse arengukava on selle omavalitsusüksuse jätkusuutliku toimimise peamiseks aluseks.

Hetkel kehtiv Kohtla-Järve linna arengukava oli koostatud 2015. aastal päris pikaks perioodiks – aastateks 2016-2034. Arvestades sellega, et eelmine arengukava (2007-2016) oli koostatud üheksaks aastaks, katab uus arengukava perioodi, mis on kaks korda pikem kui eelmise arengukava periood – 18 aastat. 2014. aasta 28. augusti Linnavolikogu määrusega nr. 38 pikendati eelmine arengukava aastani 2018, kuid juba 30.09.2015 Linnavolikogu määrusega nr. 76 oli kehtestatud uus arengukava perioodile 2016-2034.

Kehtiva arengukava koostiosadeks on veel kaks dokumenti: Kohtla-Järve arengukava I osa ehk Lähteanalüüs, Kohtla-Järve linna arengukava II osa ehk Tegevuskava aastateks 2016-2034. Arengukava tugineb ka Kohtla-Järve linna rahvastikuanalüüsile ja prognoosile, mis ei ole arengukava osa vaid lähtematerjal selle koostamisel (Kohtla-Järve linna arengukava 2016-2034:4).

Huvitav asjaolu, et kehtiv arengukava ei tugine eelmise arengukava täitmise aruandele, vähemalt ei tulene see arengukava tekstist.

Kehtiva arengukava põhiosas on sport mainitud alapeatükis 4.4.4 koos kultuuri ja vaba ajaga. Eraldi mõistet „liikumisharrastus“ arengukavas ega selle koostisosades ei leidunud. Kehtiva arengukava kohaselt on arengueesmärgid perioodile 2016-2034 järgmised:

- Linna kogukond on kultuuri, spordi, vaba aja ja noorsooteenuste baasil kultuuriliselt lõimitud. Mõõdik: elanike rahulolu küsitlus
- Kultuuri, spordi, noorsootöö ja vabaaja teenuste osutamiseks on loodud konkurentsivõimeline material-tehniline keskkond. Mõõdik: renoveeritud objektide arv (Kohtla-Järve linna arengukava 2016-2034:15-16)

Kohtla-Järve linna arengukava I osas ehk Lähteanalüüsis mõiste „sport“ mainitakse samuti koos kultuuri ja vabaajaga, kuid kirjeldatakse vastavalt juba tolleks hetkeks kehtetuks tunnistatud spordikorra. 26.08.2015 Linnavolikogu määrusega nr. 72 kehtestatakse uus õigusakt „Kohtla-Järve linna eelarvest eraõiguslikele spordiklubidele ja spordikoolidele toetuste andmise kord“, mis kirjeldab spordisüsteemi uuel moel. Antud uus kirjeldus on täiesti erinev võrreldes kuu hiljem vastuvõetud arengukavas oleva kirjeldusega. Antud dokumentide kooskõlastamatusele tuginedes võib järeldada, et Kohtla-Järve linna edaspidine spordiareng on tegelikult suures ohus ning organiseeritud ja organiseerimata spordi erinevustest ja arengust üldse ei ole võimalik rääkida.

Olles kindlasti tähtsaim dokument, on arengukava ikkagi rohkem strateegiline dokument. Selleks, et hinnata praktikas toimuvat, tuleb vaadelda õigusakte, mis võimaldavad spordirajatiste kasutamist.

Antud dokumendiks on Kohtla-Järve Linnavalitsuse korraldus nr. 278, mis oli vastu võetud 14.04.2015. Õigusaktis nimega „Kohtla-Järve haridusasutustes tasuliste teenuste ja vara kasutamise hinnakirja kehtestamine“ on lahti kirjutatud, kes ja mis hinnaga saab kasutada üht või teist haridusasutustes olevat vara või teenust. Sinna hulka kuuluvad ka haridusasutustes olevad spordirajatised. Korralduse nr. 278 kohaselt eraisikutele kasutamiseks on saadaval ujula, korvpalliväljak (ettetellimisel), tennisesaal (ettetellimisel), tenniseväljak (ettetellimisel), kunstmurukattega jalgpalliväljak. Ülejäänud spordirajatised (spordisaalid, kergejõustikustaadion jne) on saadaval vaid asutustele ja organisatsioonidele. Samal ajal antud õigusakti kohaselt selleks, et saada kunstmurukattega jalgpalliväljakutele, millest üks asub Järve ja teine Ahtme linnaosas, ei ole vaja eelnevalt kokku leppida haridusasutustega. Piisab kohaletulemisest ja kuhugi kellelegi piletiraha maksmisest. Kahjuks antud korralduse osa ei kehti, kuna Kohtla-Järvel puudub nende tasuliste teenuste osutamise üldine kord.

Võrreldes ülalmainitud Viimsi vallaga on ka hinnakiri koostatud liiga üldiselt. Ei ole arusaadav, kas mõiste „ettetellimisel“ kehtib iga haridusasutuse kohta, või see on üldine reegel. Viimsi vallas on tasuliste teenuste hinnakiri koostatud ja kehtestatud iga haridusasutuse kohta eraldi.

Lisaks haridusasutustes olemasolevate sportimistingimustele Kohtla-Järvel on asutatud eraldi spordiasutus – Kohtla-Järve Spordikeskus, mille teenuste hinnakiri on vastuvõetud eraldi õigusaktiga – Kohtla-Järve Linnavalitsuse korraldus nr 557 (vastu võetud 04.08.2015). Antud hinnakirja kohaselt on eraisikutel võimalik piletit ostes kasutada kõiki Spordikeskuse halduses olemasolevaid objekte, välja arvatud jalgpalli treening- ja esindusväljak ning kergejõustikustaadion. Kuna jalgpalli esindusväljak on naturaalse murukattega, siis selle kasutamise võimaldamine vaid jalpalliga tegelevatele organisatsioonidele oleks õigustatud, kuid korralduse kohaselt see on kasutamiseks kõikidele organisatsioonidele, välja arvatud eraisikutele. Sama olukord on ka kergejõustikuga. Jooksjad saavad oma lemmikspordialaga tegeleda ainult osaledes mingis spordiklubis või ainult kergejõustikuhallis. Olemasolevad kergejõustikustaadionid on eraisikutele keelatud isegi pileti eest.

Ülaltoodud õigusaktide tutvustusele tuginedes võib järeldada, et Kohtla-Järve linnas seadustega kohustuslikuks tehtud liikumisharrastuse võimaldamine ei toimu arusaamatutel põhjustel täies mahus. Kas Spordikeskuse halduses ja haridusasutustes olemasolevate spordirajatiste kasutamine võiks olla kättesaadav kõikidele soovijatele nagu seda nõuab puhta või segatud avaliku hüve pakkumise reegel? Lõputöö autor vastab sellele küsimusele intervjuuerides oma valdkonna eksperte ja kaardistades selle võimaldamise plusse ja miinuseid.

3. LIIKUMISHARRASTUSE VÕIMALDAMINE KOHTLA-JÄRVE LINNAS ERINEVATE SPORDIGA SEOTUD INIMESTE SILMADE LÄBI

Andmete kogumiseks oli valitud kvalitatiivne meetod ehk intervjuu, kuna plusside ja miinuste mugavamaks kaardistamiseks oli vaja teada saada just inimeste arvamusi teatud küsimustes ja mitte nii või naa arvavate inimeste arvu. Kvalitatiivse uuringu käigus keskendutakse ühe objekti süvaanalüüsile, uuritakse toimuva sisu. Kvalitatiivsed uuringud võimaldavad teada saada subjektiivseid tegureid, näiteks külastajate arvamusi, eelistusi ja hinnanguid. Kvalitatiivse uurimuse korral tegeletakse sõnaliste karakteristikutega ja objektide kirjeldustega, uuritakse inimesi või süsteeme neid jälgides, saadakse andmeid vaatluse, intervjuu ja sõnalise suhtlemise kaudu. Üheks kvalitatiivsete andmete kogumise meetodiks on intervjuu, mis võib olla personaalne või fookusrühma intervjuu. Intervjuu annab infot selle kohta, mida inimene mõtleb (Laherand 2008:38).

Intervjueeriti nii neid inimesi, kes esindavad nn organiseeritud sporti ehk spordiklubisid kui ka inimesi, kes tegelevad spordiga iseseisvalt, samuti vesteldi linnavalitsuse spordispetsialistiga (täidesaatva võimu esindaja) ja volikogu liikmega (seadusandliku võimu esindaja).

Konkreetsete inimeste valimiseks oli kasutatud nn „lumepalli meetod“ ehk iga viimane intervjueeritav soovitas inimesi, kelle käest võib intervjueerija arvamusi saada ja kogu see protsess kehtis nii kaua, kuni uusi arvamusi enam ei esine. Intervjuude eesmärgiks oli korjata võimalikult palju arvamusi avaliku hüve pakkumise ja sellega kaasnevate asjaolude kohta.

Intervjuude läbi viimiseks oli koostatud nn „põhiküsimuste“ nimekiri (vt Lisa 2). Antud nimekiri oli täiendatud iga intervjueeritava kohta, arvestades tema omadustega (töökoht, vanus, kuuluvus organiseeritute või iseseisvate sportlaste hulka). Intervjuud olid salvestatud tahvelarvutile. Samal ajal intervjueerija ehk lõputöö autor tegi ka märkusi kirjalikult intervjuude käigus. Audiosalvestused ja kirjalikult tehtud märkused kasutas lõputöö autor kogutud informatsiooni kirjeldamiseks.

Lähtudes varem uuritud teemadest ja uurimise käigus saadud informatsioonist olid välja selgitatud uurimisküsimused, millele tuli vastata intervjuu käigus:

1. **Millised võimalused on Kohtla-Järve linnas organiseeritud ja organiseerimata spordiga tegelemiseks?** Organiseeritud spordiga tegelemiseks loodud rajatised ja nende kasutamisevõimalused on kajastatud õigusaktides ja kirjeldatud lõputöös (punktid 2.2 ja 2.3), mis puudutab iseseisvat sportimist – tuleb küsida täiendavalt kergejõustiku kohta, kuna selgus, et selle spordialaga saab tegeleda ainult Ahtme Spordihallis, staadionidele huvilisi ei lasta. On vaja täpsustada, miks. Huvi pakub ka spordirajatiste kasutamise hinnakiri. Nimelt kelle käest saab staadionil korvpalli mängimiseks piletit osta ning miks hinnakirjas puuduvad mõned olemasolevad spordiplatsid (nt võrkpalliplats)? Kindlasti pakub huvi, kuidas linn toetab ja arendab harrastusporti ning millised on edasised plaanid? Kahjuks arengukavas ei leidnud midagi selle kohta, et linn planeeriks ehitada või renoveerida teed kergliiklejate jaoks (jalakäijad, jalgratturid jne).
2. **Kuidas Kohtla-Järve linn toetab oma kodanikke, kes tegelevad organiseeritud spordiga ja kuidas neid, kes tegelevad spordiga iseseisvalt?** Nagu eelmises küsimuses, vajab vastust küsimuse teine pool ehk iseseisev sportimine, organiseeritud spordi toetamine linna poolt on kirjeldatud. Tahaks teada, kas linnas on ette nähtud mingisugune materiaalne toetus isesisvalt võistlustel käimiseks, näiteks jooksjatele maratonidel olaseamiseks jne. Samal ajal linnas olemasoleva sporditaristu kasutamise võimaldamine on ka toetus. Sooviks küsida, kuidas see tegelikult toimib.
3. **Kas spordi toetamissüsteem kohaliku omavalitsuse tasandil areneb inimeste vajadusega ehk elu progressiga kooskõlas?** Antud küsimuse all mõistakse toetamissüsteemi jooksvaid muudatusi, mida tehakse vastavalt välja selgitatud inimeste vajadusele. Näiteks kui toetamissüsteem ei näe ette individuaalse spordi toetamist ja kui selgub, et individuaalsete sportlaste arv kasvab, kas siis tehakse toetamissüsteemis muudatus? Sama lugu on ka spordiobjektidega, kui näiteks tekib vajadus organiseerimata spordiga tegelemiseks vajaliku spordirajatise ehitamiseks (näiteks multifunktsionaalne mänguplats või valgustatud jooksurada kuskil metsaprgis jne,) kuidas see korraldatakse ja kas ja kuidas neid vajadusi üldse uuritakse? Sellele küsimusele ma vastust ei leidnud, kuna arengukavas kajastatud spordiosa on peaaegu copy-paste eelmisest arengukavast. Tahaks saada teada, miks nii on ja mis tegelikult plaanis on?

Antud uurimisküsimustele vastuse leidmiseks oli koostatud küsimuste nimekiri, mis on otseselt või kaudselt seotud uurimisküsimustega. Intervjuus saadud informatsioon ja

inimeste arvamused on baasiks lõputöö põhieesmärgi saavutamisele ehk spordirajatiste avalikul kasutamisel poolt- ja vastuargumentide kaardistamisele.

Linnavalitsuse ja linnavolikogu ametnike intervjuerimine andis lisainformatsiooni selle kohta, kuidas on spordiobjektide kasutamine organiseeritud Kohtla-Järve linnas. Tegelikku olukorda kirjeldasid spordiklubide esindajad ja tavakodanikud, nn iseseisvad sportlased, kes ei kuulu spordiklubidesse.

Intervjuud olid läbi viidud kokku 15 inimestega, kellest 3 on spordiklubide treenerid või juhid (esindajad), 2 tegelevad organiseeritud spordiga spordiklubis, 1 on linnavolikogu esindaja, 1 linnavalitsuse esindaja (Kohtla-Järve linna spordiosakonnast), 4 inimest, kes tegelevad spordiga iseseisvalt ja veel 4, kes tegelevad rohkem niinimetatud „olmespordiga“ ehk ei käi regulaarselt trennis ei iseseisvalt ega ka spordiklubis. Intervjueritavad palusid neid nimesid antud lõputöös mitte mainida.

Intervjuu kasutamine uurimismeetodina andis tulemuseks vastused püstitatud uurimisküsimustele. Mõned intervjueritavad selgitasid, et nende arvates organiseerimata spordiga tegelemine ei ole rahastatud Linnavalitsuse poolt otseselt, kuid seda toetatakse kaudselt. Nimelt, linnas hoitakse korras ja rajatakse uusi kohti, kus tavakodanikud saaksid tegeleda spordiga iseseisvalt – spordiplatsid, kõnniteed, linnapark, plaanis on korrastada ka metsapark. Viimasest said intervjueritavad teada linnauudistest.

Viimase objektiga on seotud väga suured ootused nii linnaametnikel kui ka tavakodanikel. Metsapark asub linna põhjapoolsel serval ning on väga populaarne puhkamis-, sportimis- ja jalutamiskoht nii Põhja mikrorajooni elanike hulgas kui ka kogu linna elanike hulgas, sest sinna viivad peamised olemasolevad kõnni- ja jalgrattateed. Linnavõimust intervjueritava sõnul ei ole tulevased tööd tavaline korrastamine, vaid täielik ümberehitus, mille tulemusena linnaelanikud saavad kaasaegse pargi erinevate puhkamis- ja sportimisvõimalustega. Antud projekti realiseerimine „ümbritseb“ linna kõnni- ja jalgrattateega, mille pikkus on ca 10 km. Kui lisada sinna ka juba olemasolev kergliiklustee Ahtme linnaosasse läbi Jõhvi linna ning ümbritsevate omavalitsuste (Illuka ja Mäetaguse vallad) kõnni- ja jalgrattateede projektid, kus Kohtla-Järve elanikud saavad jalutada, joosta, rulluisutada või jalgrattaga sõita kuni Pannjärve spordikeskuseni või teises suunas kuni Mäetaguse mõisapargini. Need on projektid, mis hetkel realiseeritakse või mille realiseerimine algab lähiajal.

Intervjueeritavate inimeste arvates oleks suurepärane, kui rajatakse jalgratta- ja kõnniteed veel Saka mõisast Toila Sanatooriumini sõidutee kõrval. Sellised mõtted on Kohtla-Järve linnavõimudel olemas, seda tõestavad ka Linnavalitsuse ja Linnavolikogu esindajad, kuid kuna antud sõidutee asub Kohtla ja Toila valdade territooriumil, oodatakse haldusreformi tulemusi ja siis hakatakse läbi rääkima uue või uute omavalitsuste võimudega antud teemal. Üldiselt tehakse väga palju tööd selleks, et linnakodanikud saaksid võimaluse tegeleda turvaliselt ja mugavalt organiseerimata spordiga ehk toetatakse organiseerimata sporti kaudselt.

Samal ajal antud konkreetsetest tegevustest linna arengukavas ei leidu sõnagi. Linnavõimust intervjueeritava sõnade järgi antud tegevuste mitte mainimine linna arengukavas on teadlik, kuna tegemist on projektrahastamisega ning rahastamise saamist või mitte saamist projekti raames ei saa sajaprotsendiliselt prognoosida. Linnavõimude eeldus on mainida antud arenguvaldkonda võimalikult abstraktselt, et pärast keegi ei saaks ette heita neid arengukava mitte täitmises. Teiselt poolt tavakodanikud ja spordiklubide esindajad mainivad, et nad ei ole kursis, mis on linnavõimudel plaanis ehitada või korrastada. Antud juhul nad ei saa õigeaegselt oma soove esitada, mille tagajärjel uue objekti kasutamises tulevad välja asjaolud, mida võiks projekteerimise etapil vältida. Intervjueeritavate huvi väliste sportimisvõimaluste vastu (pargid, metsad, kõnni- ja jalgrattateed ning sellega seotud projektid) annab võimaluse järeldada, et inimesed on rohkem huvitatud sportimisest väljaspool spordirajatisi.

Mis puudutab individuaalsete sportlaste rahastamist, siis intervjuudest linnavõimudega selgus, et on olemas võimalus saada materiaalselt toetust individuaalseks käimiseks suurtel võistlustel. Seda tehakse erikorras, spordikomisjoni otsusega. Raha võetakse eelarve reservist. Kahjuks sellest võimalusest intervjueeritud iseseisvad sportijad ei teadnud ning kõik vastasid, et nende arvates Linnavalitsusel puudub nii seaduslik kui ka reaalne võimalus rahastada kellegi võistlustel käimist, vaatamata linna reklaamile ja niinimetatud linna „hea maine“ tekitamisele. Loogiline ka, et tavakodanikud ei ole teadlikud, kuidas taotleda antud toetusest. Mõned aga pakkusid varianti, et seda võib linna spordispetsialisti käest küsida, kuid nemad mainisid ka, et pigem pöördusid eraettevõtjate poole, sest linnavalitsuse kodulehel puudub info selle kohta ning igal pool mainitakse rahaliste vahendite nappust. Kindlasti tuleb märkida inimeste reaktsiooni antud küsimusele – paljud ei osanud ette kujutada ennast mingisugusel võistlusel

individuaalsportlasena, kuna nende sportimine on pigem tervise huvides ning nad ei mõtle absoluutselt võistlustest.

Küsimustes kergejõustiku kohta näitasid intervjueeritavad oma teadmisi – kõik intervjueeritavad, kaasaarvatud need, kes ei tegele spordiga regulaarselt, vastasid, et konkreetsete distantside jooksmiseks on parem kasutada staadioni, aga tervisejooksu jaoks sobivad paremini pargid ja metsad. Väga üllatav oli see, et inimesed on samuti kursis, et olemasolev kõnnitee Kohtla-Järvelt Jõhvi on tervisejooksuks mittekõlblik heitgaaside tõttu, kuna asub sõidutee kõrval. Samal ajal mõned mainisid just seda teed jooksupark, kuna linnapark on kestusjooksuks üsna väike, metsapark aga hetkel lihtsalt korrastamata.

Huvitav asjaolu avanes ka siis, kui intervjueeritavad said teada, et tegelikult spordikeskuse hinnakirjas puudub info linnastaadionil asuvate jooksuradade kasutamise kohta. Eranditeta pakuti, et jooksuradade kasutamine võiks olla lubatud pääsme ostmise puhul, kuid kahjuks pole eraldi hinnakirja avalikult kuskil välja toodud.

Nii iseseisvad sportlased kui ka spordiklubide esindajad mainisid, et staadionite ja spordirajatiste kättesaadavus Kohtla-Järvel on üsna valus küsimus. Klubide esindajad nimetasid põhiprobleemina asjaolu, et Kohtla-Järve spordirajatised kuuluvad kas koolidele või Spordikeskusele. Igas koolis on direktor, kes vastutab rajatiste eest ning koolides on ka oma hõivatuse graafik ja eeldused konkreetsete klubide või spordialade suhtes. Näiteks mõnedes spordisaalides on jalgpalli mängimine keelatud ning mõned suuremad saalid on antud üürile spordiklubidele, kes tegelevad spordialadega, kus suuremad pinnad ei ole olulised. Üldine on ainult hinnakiri. Spordiklubide esindajate sõnul oleks palju mugavam, kui linnas hakkaks kehtima näiteks üldine spordirajatiste üürile andmise kord, mis näeks ette prioriteetseid spordialasid igas konkreetsetes spordisaalis. Samuti on mõistlik korraldada infosüsteemi, mis näitaks kõikide saalide hõivatust, et spordiklubide juhid ja treenerid saaksid oma tööd mugavamalt planeerida, teades spordisaalide täituvust.

Spordiklubide esindajate ja organiseeritud spordiga tegelevate inimeste arvamusel on spordiklubidel väga keeruline leida vaba aega ning mõnikord see aeg ei sobi spordiklubi liikmetele, aga keeruline ei tähenda, et see on võimatu. Individuaalsete sportlaste puhul ja nende sõnul on sportimiseks kättesaadavad vaid Spordikeskuse halduses olevad

objektid – kergejõustikuhall, ujula, jäähall ja linnastaadion. Uuematele koolistaadionitele või spordisaalidesse on sissepääs füüsilistele isikutele keelatud, vaatamata sellele, et linnas kehtib hinnakiri, milles on olemas pääsmete hinnad just koolistaadionite spordiplatsidele. Vanad staadioonid on ööpäevaringselt lahti ning isegi vaatamata nende kehvale seisukorrale mängivad seal ja spordivad nii nooremad kui vanemad sportlased. See tähendab, et staadionite pakkumine avaliku teenusena oleks üsna populaarne kodanike hulgas.

Intervjuudest selgus, et nii spordiklubide esindajad kui ka individuaalsed sportlased ja eriti tavakodanikud ei tea, et tegelikult Kohtla-Järve linnas kehtib selline hinnakiri, mis lubab neil kasutada staadionitel olemasolevaid platse. Põhjus, miks koolid ei afišeeri seda võimalust, intervjuueeritavate arvates seisneb selles, et antud teenus nõuab ka selle eest vastutavaid isikuid ja spordirajatise tihedamat ja põhjalikumat hooldust, mis on suur lisakoormus koolieelarvele. Selle väitega on nõus ka intervjuueeritavad linnavõimud.

Samal ajal arvamused jagunesid kaheks. Harrastussportlaste ja tavainimeste arvates antud situatsiooni lahendamine annaks inimestele rohkem valikuvõimalusi – nad saaksid leida endale sobivama koha – ja samal ajal tooks uusi inimesi tervisespordi juurde. Linnavõimude ja spordiklubide esindajate arvamused on detailides erinevad, aga üldiselt tavainimeste arvamustele risti vastupidised. Linnavõimud mõtlevad rohkem rahast, mis oleks vaja kulutada objektide hooldusele, sest kasutamise intensiivsuse kasv toob endaga kaasa ka remondikulude kasvu. Spordiklubide esindajad ja organiseeritud spordiga tegelevad inimesed mõtlevad rohkem tingimustest treeninguprotsessi korraldamise võimalustest, sest kasutamise intensiivsuse kasv toob endaga kaasa ka sportimistingimuste halvemaks muutmise – näiteks jalgpalliväljaku ja jooksuradade kate amortiseerub sel juhul palju kiiremini. Samal ajal spordirajatiste kasutesele andmine tavakodanikele võib tähendada, et spordiklubidele lihtsalt ei piisa aega korraliku treeninguprotsessi korraldamiseks.

Kolmandale intervjuuküsimusele vastates nii linna võimude esindajad kui ka tavakodanikud, rääkimata spordiklubide esindajatest, mainisid, et Kohtla-Järve linna spordi toetamissüsteem on just muutunud. Alates 01.09.2015 kehtib linnas uus spordisüsteem ja spordiklubide toetamise kord. Süsteemi muudatused olid tehtud pärast antud küsimuse pikaajalist uurimist – oli uuritud teiste omavalitsuste kehtivaid süsteeme (ametnikud käisid teistes omavalitsustes süsteemidega tutvumas ja konsulteerimas),

samal ajal uuringut inimeste arvutite ja ID tarkvara kasutamise oskuste välja selgitamiseks läbi viidud ei olnud. Intervjueeritavate sõnade järgi antud oskuste tase on praktiliselt väga madal, mis on tegelikult suur probleem kuna sellest kuidas inimene oskab arvutit kasutada ja kas tema dokumendid ja selle paroolid on kehtivad või mitte, sõltub spordiklubi rahastamine ja treeneri töökoha olemasolu.

Antud probleemi lahendamine oli pandud spordiklubide õlgadele – spordiklubide esindajad ka tänapäeval õpetavad inimesi arvutit ja tarkvara kasutada. Intervjueeritavate arvamusel, need asjaolud näitavad süsteemi arengu vastavalt muutuvate asjaoludele ja kaasaegsetele tingimustele (IT areng), kuid see areng ei arvesta inimeste oskustega, mis on samamoodi väga oluline.

Võttes arvesse intervjuudes saadud informatsiooni ja võrreldes seda teooriaga avaliku hüve pakkumise kohta, võib järeldada, et spordiobjektid on klassikaline piiratud avaliku hüve näide, mida võib veel nimetada klubiliseks hüveks – see on huvitav vaid inimrühmale, kes konkreetset spordiga tegeleb. Intervjueeritud tavakodanikud ei tunne huvi antud hüve pakkumise vastu. Tegelikult parktikas toimuv peab vastama teooriale – mingisugususe spordisaali või staadioni konkurentsitus peab olema piiratud kasutajate teatud maksimaalse arvuga, kuid omavalitsuse ressursside nappuse tõttu antud hüve muutub peaaegu erahüveks, kuna ta on teatud inimrühmale kunstlikult suletud. Kunstlikult tähendab antud aspektis seda, et kooli bilansis olemasolevad spordirajatised on füüsilistele isikutele kasutamiseks keelatud. Klubilise hüve korral antud „suletus“ võib eksisteerida, kuid ta peab olema loomulik, ehk inimesed ise loobuvad antud hüve kasutamisest mingil põhjusel, näiteks pileti hinna pärast.

Antud situatsioonis on eriti tähtis, kasutades teooriat ja tuginedes intervjuudes selgunud praktikale tuua välja plussid ja miinused, mis esineksid, kui spordirajatised oleksid klubilise hüvena ehk avalikul kasutusel.

Kõigepealt olemasolevate spordirajatiste kasutamise võimaldamine füüsilistele isikutele omab üht suurt ja mitmekülgset plussi – ta annab tervisespordi arengule suure hoo – tervisespordiga juba tegelevad inimesed saavad paremaid treeningutingimusi ja valikuvõimalusi, uued inimesed hakkavad tegelema tervisespordiga. Antud plussi kõrval on ka mitu miinust. Esimene miinus on seotud võistlusspordiga ehk antud juhul tekib oht, et võistlussportijatele lihtsalt ei leidu piisavalt aega oma treeninguprotsessi

korraldamiseks, mille tagajärjel hakkavad tulemused kindlasti langema. Antud miinus lahendatakse üsna lihtsalt – tavakodanikele lubatakse kasutada spordirajatisi ainult sel ajal, millal nad ei ole kasutusel spordiklubide poolt. Teine miinus on seotud raha nappusega ehk kasutamise intensiivsuse kasvuga kasvavad ka hoolduskulud ning lüheneb amortisatsiooniaeg. Nendele asjaoludele lisandub ka vajadus spordirajatiste korrahoidmise eest vastutavates isikutes ja nende palkamises. Antud situatsioonis parim variant inimeste vajaduste rahuldamiseks on uute avalike sportimiskohtade ehitamine, millega tegelevadki Kohtla-Järve linna võimud. Raha leidmine uue objekti ehitamiseks või olemasoleva renoveerimiseks on kergem, kui hooldusele ja töötajate palkamisele, kuna viimasel juhul ei ole võimalik kasutada projektrahastamist.

KOKKUVÕTE

Käesoleva lõputöö eesmärgiks oli poolt- ja vastuargumentide kaardistamine spordirajatiste avalikul kasutamisel. Eesmärk oli saavutatud neljandas peatükis, kus lõputöö autor võrdles esimeses peatükis uuritud teooriat avaliku hüve ja selle liikide kohta kolmandas peatükis kirjeldatud intervjuude tulemustega, arvestades teises peatükis tutvustatud Kohtla-Järve linna omadustega ja linnas kehtivate õigusaktidega.

Kaardistatud poolt- ja vastuargumentide nimekiri koosneb kolmest argumentidest poolt ehk:

1. suureneb valikuvõimalus iseseisvate treeningute korraldamiseks
2. muutuvad paremaks treeningutingimused
3. tervisespordiga on kaasatud uued inimesed

ning kahest vastuargumetidest:

1. väheneb aeg treeningute korraldamiseks võistlusspordiga tegelevatel spordiklubidel (treeninguvõimalused piiratakse suurenenud spordirajatiste kasutajate arvuga), mille tagajärjel on võimalik, et langevad ka võistlusspordi tulemused
2. spordirajatiste kasutamise intensiivsuse kasvuga tekkivad lisakulud – hooldus, remont ja töötajate palgad, mis on lisakoormus eelarvele.

Kui esimese vastuargumendi puhul on lahendus üsna lihtne – anda tavakodanikele kasutada spordirajatised ainult siis, kui nad ei ole spordiklubidega hõivatud, siis teise punkti puhul ja hetkel olemasoleva rahanappuse korral on üsna keeruline leida sobivat lahendust.

Antud juhul lõputöö autor leiab, et Kohtla-Järve linna poolt vastu võetud strateegia, mis on suunatud uute objektide ehitamisele ja olemasolevate korrastamisele erinevate projektite raames, on täiesti loogiline ja põhjendatud. Kasu saavad sellest nii iseseisvad sportijad, kes saavad sportida paremates tingimustes kui ka võistlussportlased, kes saavad oma treeninguprotsessi võimalikult korrektselt ja nõuetele vastavalt korraldada.

Ainuke intervjuudest tulenenud soovitus on, et antud strateegia oleks kajastatud ka linna arengukavas ning uute spordiobjektide ehitamisel võiksid linnavõimud arutleda eelnevalt selle objekti detailid läbi spetsialistidega, näiteks spordiklubide esindajate või teiste

huvitatud isikutega. Selline arutlemine annab võimaluse rahuldada suurema hulga inimeste vajadusi.

Vastates kõigile uurimisküsimustele, kasutades nii teoreetilist materjali kui ka praktilist uurimismeetodit ja analüüsi, loeb töö autor püstitatud lõputöö eesmärgi saavutatuks.

KIRJANDUS

- Kommel, Kutt 2012. Tervisesporti teeb kolmandik elanikkonnast. <http://www.terviseinfo.ee/et/uudised/1465-tervisesporti-teeb-kolmandik-elanikkonnast> (viimati vaadatud 25.06.2016)
- Majanduse põhialused 2005. Koost. Eve Parts
- Tasuta kõrghariduse võimalikus Eestis. 2009. Koost. Tauno Õunapuu
- Mankiw, N. Gregory; Taylor, Mark P. 2013. *Economics 2nd edition*. Санкт-Петербург: Питер.
- Мухамадиева, Динара 2013. Общественные блага: от частного к общему. *Обозреватель-Observer* 11: 112-117
- Сидорович, Александр 2001. *Курс экономической Теории*. Москва: Дело и сервис
- Uussalu, Helina 2007. *Kohalike omavalitsuste roll jäätmemajanduse korraldamisel*. Tartu
- Kohalike omavalitsuste ja mittetulundusühenduste koostöö tugevdamine avalike teenuste osutamisel. 2009. Koost. Dolenko, Mari-Liis. Harju Ettevõtlus- ja Arenduskeskus
- Варламова, Юлия 2014. *Экономика общественного сектора*. Казань
- Šeremetova, Julia 2016. *Liikumisharrastuse Arengukava 2011-2014 elluviimise analüüs Narva linnas*. Narva
- Arvisto, Mait 2005. Liikumisharrastus – meelelahutusest eluvajaduseni. *Eesti Arst* 86 (6): 282
- Orru, Hans, Marisalu, Eda 2007. Õhusaaste linnades ja selle mõju inimeste tervisele. *Eesti Arst* 84 (4): 403
- Raudsepp, Lennart 2007. Liikumisharrastus Eestis ja välismaal. *Liikumine ja sport* 1: 11
- Laherand, Meri-Liis. 2008. *Kvalitatiivne uurimisviis*. Tallinn
- Viimsi valla liikumisharrastuse ja spordi arengukava 2011-2014 http://www.viimsivald.ee/public/Liikumisharrastuse_ja_spordi_arengukava.pdf (viimati vaadatud 10.11.2016)
- Kohtla-Järve linna arengukava 2007-2016 http://www.kohtla-jarve.ee/uploads/documents/planering/arengukava_2007_2016.pdf (viimati vaadatud 10.11.2016)
- Kohtla-Järve linna arengukava 2016-2034 <http://www.kohtla-jarve.ee/uploads/documents/keskkonnakaitse/arengukava.pdf> (viimati vaadatud 10.11.2016)

SUMMARY

SPORTS FACILITIES AS A PUBLIC GOOD BASED ON THE EXAMPLE OF TOWN OF KOHTLA-JÄRVE

Sport activities play a vital role in modern contemporary society. One of the biggest advantages of the popularity of sport is the lack of the competitive moment because in recreational sport it is more important to stay healthy rather than show the result. Huge amount and availability of the information have made its business and now people don't have to get an advice from the personal trainer. All, including the advices for the scheduling of the sports program and estimating the body shape, is provided now in the libraries (sports books and magazines), in the media (thematic TV-shows) and on the Internet.

As already been said, we can make a conclusion that the individual sports activities are more relevant for the modern people because they have more flexible timing. This conclusion is confirmed by the static data of department of statistics of Estonia according to which: 57% of men and 64% of women do sports without belonging to any sports club. However, what conditions are available for the people for individual sport activities? Conditions, in which people do sports are one of the main components because the efficiency of working out depends on the conditions, and also the risk to get a boomerang effect.

The author of this argument takes his hometown Kohtla-Järve as the example as he sees the problem for the people who individually doing their favourite sports activities. In author's opinion the problem is that the sporting facilities/equipment of the town that meet the requirements are not available in the area for the people who like to do personal trainings. These facilities can be used only by the members of the sports clubs. However, there are serious arguments that using the facilities could be dangerous rather than helpful if somebody trained alone. And one of those arguments is condition of the facilities that doesn't meet the requirement.

As a supportive application in search of the solution of this problem, the author has set the goal: to designate the advantages and disadvantages of the use of sports facilities of

the area. This goal is achieved by author by taking an interview with representatives of various groups of the population - from the professional athletes to the ordinary citizens.

After having thoroughly examined the opinions of the various theorists with the regard to sports facilities in the first part of the research as a public good, the author moved to the second part of the research of the rules and provision that function in Kohtla-Järve. Based on theoretical and legislative bases, the author continues his research in which he took an interview with 15 individuals of various groups who were interested in this process.

The results of the analysis were a few "advantages" and "disadvantages" of the accessibility of the sporting facilities of the area to all the people interested in sports. Among the "advantages" were noted: the wider choice of the places for personal trainings and workouts, the improvement of the conditions for exercises and the attraction of the new people to the recreational sport. The "disadvantages" were next: decrease in timing that would be available for the organization of the training processes of the sports clubs and the professional athletes, and as a result possible dropping of the sports results, and also, due to the intensity of use, the appearance of extra costs due to the service of the sports facilities.

The author compared the advantages and disadvantages that he got in this research with accepted strategy of the development of the conditions for the personal trainings in Kohtla-Järve, he came to the conclusion of the logic and relevance of this strategy in current economic conditions, and also provided the suggestion about the improvement of this strategy – more detailed its description in the plan of the development of the area.

Therefore, the author achieved the stated goal and collected the supporting information that is necessary for the searching of the optimal solution of this problem.

LISAD

Lisa 1. Kohtla-Järve spordirajatiste nimekiri

Nr.	Spordirajatise nimetus	Asukoht (linnaosa)	Sportimisvõimalused
1.	Kohtla-Järve Järve Gümnaasiumi aeroobikasaal	Järve	Aeroobika ja rühmatreeningud, harrastusvõimlemine
2.	Kohtla-Järve Järve Gümnaasiumi lasketiir	Järve	Aeroobika ja rühmatreeningud, harrastusvõimlemine, laskmine
3.	Kohtla-Järve Järve Gümnaasiumi staadion ja palliväljakud	Järve	Kergejõustik, jalgpall, korvpall, võrkpall, harrastusvõimlemine
4.	Kohtla-Järve Järve Gümnaasiumi suusabaas	Järve	
5.	Kohtla-Järve Järve Gümnaasiumi ujula	Järve	Ujumine
6.	Kohtla-Järve Järve Gümnaasiumi võimla	Järve	Korvpall, võrkpall
7.	Kohtla-Järve Järve Vene Gümnaasiumi jalgpalliväljak	Järve	Jalgpall
8.	Kohtla-Järve Järve Vene Gümnaasiumi võimla	Järve	Aeroobika ja rühmatreeningud, akrobaatiline võimlemine
9.	Kohtla-Järve Kesklinna Põhikooli spordiväljak	Järve	Harrastusvõimlemine, Pesapall
10.	Kohtla-Järve Kesklinna Põhikooli võimla	Järve	Korvpall, võrkpall
11.	Kohtla-Järve Slaavi Põhikooli spordisaal	Järve	Korvpall, aeroobika ja rühmatreeningud, võrkpall
12.	Kohtla-Järve Slaavi Põhikooli staadion	Järve	Jalgpall, Kergejõustik

13.	Kohtla-Järve Spordikeskuse administratiivhoone	Järve	
14.	Kohtla-Järve Spordikeskuse jalgpalliväljakud	Järve	Jalgpall
15.	Kohtla-Järve Spordikeskuse jäähall	Järve	Iluuisutamine, Jäähoki, Kulturism ja fitness, jõutõstmine, Tõstesport
16.	Kohtla-Järve Spordikeskuse petankiväljakud	Järve	Petank
17.	Kohtla-Järve Spordikeskuse siseujula	Järve	Vesiaeroobika, Ujumine, lestaujumine, aeroobika ja rühmatreeningud
18.	Kohtla-Järve Spordikeskuse spordihoone	Järve	Korvpall, võrkpall, Poks, Judo, Maadlus, Tõstesport, jõutõstmine, male
19.	Kohtla-Järve Spordikeskuse spordisaal	Järve	Võrkpall, Lauatennis
20.	Kohtla-Järve Spordikeskuse staadion	Järve	Kergejõustik, jalgpall, võrkpall
21.	Kohtla-Järve Spordikeskuse tenniseväljakud	Järve	Tennis
22.	Kohtla-Järve Spordikeskuse võimlemis- ja koreograafiasaalid	Järve	Akrobaatiline võimlemine, aeroobika ja rühmatreeningud
23.	OÜ Strosal jõusaal	Järve	Kulturism ja fitness, jõutõstmine, Tõstesport
24.	Rahvapargi korvpalliplats ja võrkpalliplats	Järve	Korvpall, võrkpall
25.	Rahvapargi rannavõrkpalliplats	Järve	Rannavõrkpall
26.	Estonia pst 38 jõusaal	Ahtme	Jõutõstmine

27.	Kohtla-Järve Gümnaasiumi spordisaal	Ahtme Algkooli	Ahtme	Harrastusvõimlemine, Korvpall, aeroobika ja rühmatreeningud
28.	Kohtla-Järve Gümnaasiumi staadion	Ahtme Algkooli	Ahtme	Kergejõustik, jalgpall
29.	Kohtla-Järve Gümnaasiumi maadlusaal	Ahtme	Ahtme	Maadlus
30.	Kohtla-Järve Gümnaasiumi spordiväljakud	Ahtme	Ahtme	Jalgpall, Tennis, Korvpall, võrkpall, Kergejõustik
31.	Kohtla-Järve Gümnaasiumi võimla	Ahtme	Ahtme	Võrkpall, saalijalgpall, Käsipall, Korvpall
32.	Kohtla-Järve Põhikooli staadion	Maleva	Ahtme	Kergejõustik, jalgpall
33.	Kohtla-Järve Põhikooli ujula	Maleva	Ahtme	Ujumine
34.	Kohtla-Järve Põhikooli võimla	Maleva	Ahtme	Korvpall
35.	Kohtla-Järve Spordikeskuse kergejõustikuhall		Ahtme	Kergejõustik, Tennis, saalijalgpall, võrkpall, aeroobika ja rühmatreeningud, Taekwondo ITF, Lauatennis, Kultuurism ja fitness, Tõstesport, jõutõstmine
36.	Kohtla-Järve Spordikeskuse kergejõustikuhalli pallimänguväljak		Ahtme	Korvpall, jalgpall, Käsipall
37.	Kohtla-Järve Põhikooli jõusaal	Tammiku	Ahtme	Jõutõstmine
38.	Kohtla-Järve Põhikooli staadion	Tammiku	Ahtme	Jalgpall, Kergejõustik, Korvpall

39.	Kohtla-Järve Põhikooli ujula	Tammiku	Ahtme	Ujumine
40.	Kohtla-Järve Põhikooli võimlad	Tammiku	Ahtme	Käsipall, Korvpall, võrkpall, harrastusvõimlemine, akrobaatiline võimlemine, võrkpall, Korvpall, harrastusvõimlemine

Lisa 2. Intervjuude jaoks põhiküsimuste nimekiri

1. *Kuidas arvate, kas liigute piisavalt oma igapäevases elus? Miks arvate nii või teisiti?*

Как по Вашему мнению, достаточно ли вы двигаетесь в повседневной жизни? Под понятием «двигаетесь» подразумеваю спорт или тн бытовое движение. Почему считаете так или иначе?

2. *Kuidas välja näeb teie liikumine? Kas eeldate mõni konkeetse spordiala? Kas tegelete iseseisvalt või olete registreeritud mõni spordiklubisse?*

Как выглядит Ваше движение? Предпочитаете ли какой-то конкретный вид спорта? Занимаетесь ли самостоятельно или Вы зарегистрированы в каком-либо спортивном клубе?

3. *Miks eelistate organiseeritud/iseseisva sportimist?*

Почему предпочитаете организованное\самостоятельное занятие спортом?

4. *Kus te tavaliselt selle spordialga tegelete? Kas teile sobivad tingimused millistes te tegelete antud spordialaga?*

Где Вы обычно занимаетесь спортом? Подходят ли Вам условия, в которых Вы занимаетесь спортом? Почему так считаете?

5. *Kui teie tegeleksite näiteks jooksupaigade milleda te selleks valiksite? Miks?*

Если бы Вы занимались скажем бегом, какое бы место Вы бы выбрали для своих занятий? Почему?

6. *Millised võimalused on olemas linna elanikel sportimiseks individuaalselt? Millistele spordirajatistele on tavakodanikel olemas ligipääs?*

Какие возможности есть у граждан для занятий спортом индивидуально? На какие площадки есть доступ у обычных граждан?

7. *Nagu teate, jooksupaigad on üks kergejõustiku aladest. Ka jooksupaigad on palju erinevaid liiki mis nõuavad k erinevaid tingimusi. Kus teie arvates saaksid tegeleda*

inimesed, kes tahaksid harjutada jooksu näiteks mõni konkreetse distanttsile nt 100m vms? Missugused tingimused teie arvates peavad jooksupoolal olema?

Как Вы наверняка знаете, бег - это одна из дисциплин лёгкой атлетики. В том числе и в беге имеются различные разновидности, такие как бег на длинную или короткую дистанцию, или бег с барьерами. Эти разновидности требуют определённых условий. Где, по Вашему мнению, могли бы заниматься люди, которые хотели бы потренировать скажем бег на 100 метров или какую-либо другую конкретную дистанцию? Какие условия, по Вашему мнению, должны иметься в месте тренировки?

8. *Kas oskate peast öelda, kui palju maksab pilet mõni staadionile, või vähemalt, kus selle info võib leida ning kelle käest võib piletit osta?*

Блиц-вопрос. Можете ли назвать из головы стоимость входного билета на любой из городских стадионов? Где можно найти эту информацию или у кого её можно получить?

9. *Kas oskate nimetada organisatsioone kelle halduses asuvad linna spordirajatised?*

Можете ли назвать организации управляющие городскими спорт. площадками?

10. *Kujutame ette situatsiooni, et teie tegelete iseseisvalt jooksupoolaga. Olete juba käinud Eestis toimuvatel jooksumaratyonidel ning ühel hetkel otsustate proovida ennast mõnel kuulsal maratonil, mis toimub näiteks kuskil välismaal. Kuidas arvate, kas linn toetaks teid kuidagi moodi? Mis võimalused tekitaks linnale teie osavõtt antud ürituses? (Linna reklaam, hea maine) Kuidas te käituksite antud olukorras? Kelle poole pöörduksite? Kus infot otsiksite?*

Представим ситуацию, что Вы занимаетесь бегом самостоятельно. Вы уже неоднократно принимали участие в различных соревнованиях и марафонах в Эстонии и в один момент Вы решаете попробовать себя на каком-либо знаменитом иностранном марафоне. Как считаете, поддержит ли Вас городские власти каким-либо образом? Какие возможности для города, по Вашему мнению, дало бы Ваше участие? (реклама города, имидж и т.д.) Обоснование?! Как бы Вы повели себя в данной ситуации? К кому обратились бы и где бы стали искать информацию? Регламентация спортивного датирования.

11. Kuidas teie arvates peavad linna võimud tegutsema, et muuta paremaks tavakodanike ja spordiklubide sportimisvõimalusi linnas?

Как, по Вашему мнению, должны действовать городские власти, чтобы изменить к лучшему возможности для занятия спортом как спортклубов, так и обычных граждан?

12. Soovitage palun mulle mõni inimese, kellega ma saaksin suhelda ning kelle käest ma saaksin infot antud teema kohta?

Посоветуйте пожалуйста мне кого-нибудь, с кем я мог бы пообщаться так же как и с вами и получить информацию и интересное мнение по данной теме?

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina Artjom Golubev

(autori nimi)

(sünnikuupäev: 18.09.1987)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose
„Spordirajatised kui avalik hüve Kohtla-Järve linna näitel“,

(lõputöö pealkiri)

mille juhendaja on Aet Kiisla,

(juhendaja nimi)

1.1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Narvas, **10.01.2017**